

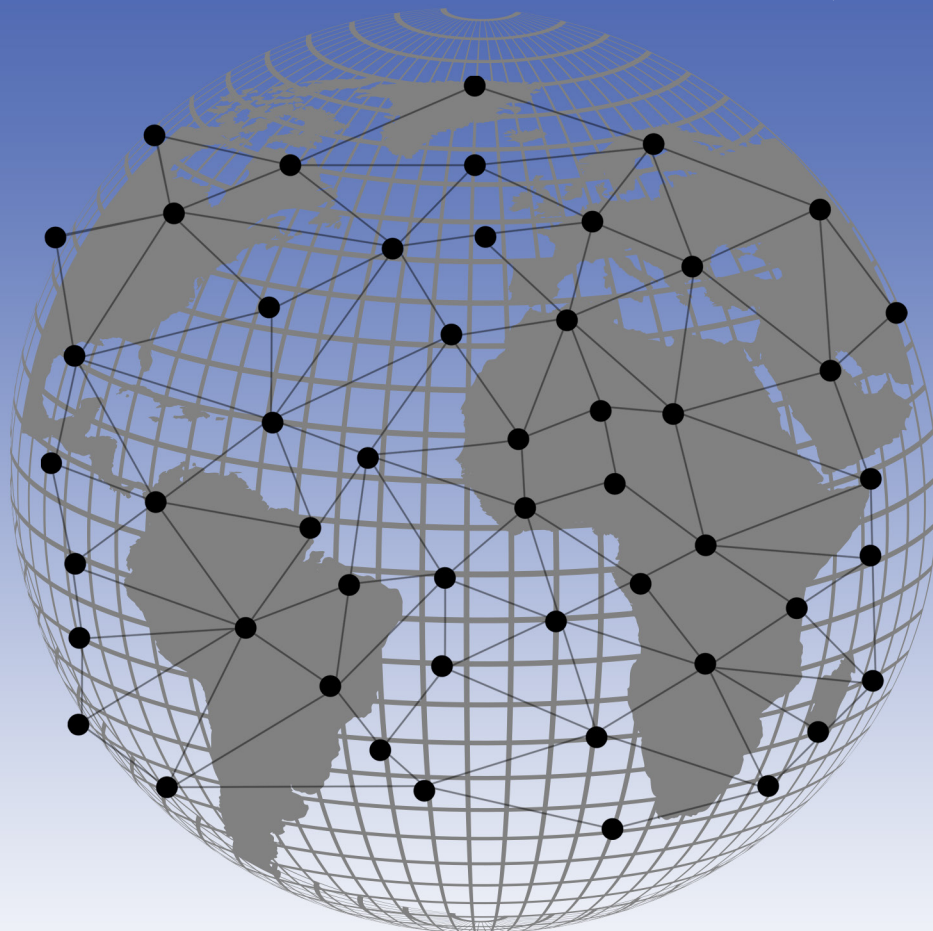

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش سی ام)

در این شماره می‌خوانید:

- موافقت‌نامه مشارکت اقتصادی جامع بین ترکیه و امارات عربی متحده: استفاده ترکیه از موقعیت جهانی امارات در تأمین مالی، توریسم، هوانوردی غیرنظامی و مشاوره‌های فنی
- برنامه عربستان برای کاهش وابستگی به نفت: سرمایه‌گذاری ۳۲ میلیارد دلاری در بخش معدن و ۱۰۰ میلیارد دلاری در صنعت حمل و نقل هوایی
- اختلاف چین و پاکستان بر سر اجرای مهمترین پروژه ریلی در چارچوب کریدور اقتصادی بلاگرفت
- رخوت تامل برانگیز دیپلماسی گازی ایران در هفته‌های اخیر در پی تنش فزاینده گازی میان روسیه و اتحادیه اروپا: درخواست بلغارستان از ترکیه به منظور واردات گاز
- پیشی گرفتن دبی از لندن و سنگاپور در جذب سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۲۱

اردیبهشت ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش سی‌ام)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: اردیبهشت ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: تحولات روسیه، گفتگوهای امارات و ترکیه، توسعه بنادر مصر، عربستان، عراق، اختلاف چین و پاکستان

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۷	تحولات منطقه‌ای
۱۳	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. از دیگر سو کشور به صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی"، با هدف بررسی رویدادهای با اهمیت از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دو لایه جهانی و منطقه‌ای به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

تحولات تحریم‌های روسیه

- لهستان ۵۰ شرکت و مقام روس از جمله شرکت گازپروم را تحریم کرد. لهستان در میان کشورهای اروپایی یکی از سخت‌گیرانه‌ترین‌ترین مواضع را در مورد روسیه اتخاذ کرده است.
- سوئیس بخش‌های بیشتری از تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه روسیه را اعمال کرد. این کشور برای اولین بار به طور گسترده وارد روند تحریم کشورهای دیگر شده است. افزون بر این بانک‌های سوئیس حجم بیشتری از منابع مالی سرمایه داران روس را بلوکه کرده اند.
- نروژ مرزها و بندرهای خود را به روی تمامی کالاهای روسی بسته است. البته کشتی‌های ماهیگیری روسیه همچنان می‌توانند در بنادر نروژ تردد داشته باشند.
- بریتانیا ارائه هرگونه خدمات برای صادرات به روسیه را ممنوع کرد. این کشور همچنین رسانه‌های دولتی روسیه را نیز تحریم کرد.
- صدراعظم اتریش شرکت گازپروم روسیه را تهدید کرد تا مخازن گازی مستقر در این کشور را تعیین تکلیف نماید. گازپروم دومین مخازن بزرگ گازی مرکز اروپا را در اتریش در اختیار دارد. از مدتها پیش این مخازن خالی است و همچنان شرکت گاز پروم از پر کردن مخازن سرباز می‌زند. صدراعظم اتریش هشدار داده است که در صورت تداوم این وضعیت مخازن گاز پروم به شرکت‌های دیگری واگذار خواهد شد و آنها این مخازن را پر خواهد کرد، زیرا مخازن از ارزش استراتژیکی برای امنیت انرژی اتحادیه اروپا برخوردارند.
- روسیه به صورت تلویحی تهدید کرد صادرات گاز به فنلاند را قطع می‌کند. فنلاند از پرداخت بهای گاز صادراتی روسیه به روبل سرباز زده است و افزون بر این در پی عضویت در ناتو برآمده است. این اقدامات خشم روسیه را برانگیخته است.
- نظام تحریمی روسیه گسترده‌تر شد. در روزهای اخیر دولت روسیه فهرستی متشکل از ۳۱ شرکت را مورد تحریم قرار داده است که این شرکت‌ها اروپایی و آمریکایی اند. در میان این شرکت‌ها طرف‌های واردکننده انرژی از روسیه به ویژه گاز نیز قرار دارند. شرکت لهستانی همکار گازپروم در واردات گاز روسیه به اروپا نیز در این لیست قرار گرفته است. از همین‌رو صادرات گاز روسیه از طریق لهستان به اروپا متوقف شده است. صادرات گاز روسیه به اروپا از طریق لهستان حدود ۱۵ درصد از مجموعه صادرات گاز روسیه به اروپا را پوشش می‌دهد. حدود ۴۰ درصد از نیازهای وارداتی گاز اتحادیه اروپا از روسیه تامین می‌شود. افزون بر این یک خط لوله انتقال گاز روسیه به اروپا که از طریق اوکراین انتقال پیدا می‌کند با آسیب‌های

جدی مواجه شده است. این عوامل باعث شده تا قیمت گاز در اتحادیه اروپا به شدت افزایش یابد.

- شرکت زیمنس به همکاری با طرف‌های روسی خاتمه داد. این شرکت در بیانیه‌ای اعلام کرد در تبعیت از تحریم‌های اتحادیه اروپا و ایالات متحده علیه روسیه هرگونه همکاری با این کشور را متوقف می‌کند. البته این شرکت به ارائه سرویس‌های لازم در قالب قراردادهای گذشته به شرکت‌های روسی ادامه می‌دهد. شرکت زیمنس از ۱۸۵۲ در روسیه فعالیت دارد. البته در سال‌های اخیر فعالیت این شرکت در روسیه کاهش یافته بود و تنها یک درصد از مجموعه فروش شرکت در روسیه صورت گرفت.

تحولات منطقه‌ای

آغاز گفتگوهای امارات و ترکیه برای شکل‌دهی به برنامه جامع مشارکت اقتصادی

مقامات تجاری دو کشور امارات و ترکیه، مذاکرات خود به منظور شکل‌دهی به موافقت‌نامه تجارت آزاد موسوم به "موافقت‌نامه مشارکت اقتصادی جامع" را آغاز کردند. مقامات تجاری ترکیه معتقدند با انعقاد این موافقت‌نامه، حجم تجارت دو کشور در میان‌مدت به دو برابر رقم فعلی افزایش خواهد یافت؛ این در حالی است که تجارت امارات و ترکیه در سال‌های اخیر تحت تأثیر اختلافات شدید دو کشور با کاهش مواجه شده است، اما در ماه‌های اخیر روند عادی‌سازی تجارت خارجی دو کشور شتاب گرفته و اکنون با آغاز مذاکرات موافقت‌نامه تجارت آزاد، وارد دوره جدیدی شده است.

امارات عربی متحده در سال ۲۰۲۱ هشت کشور ترکیه، کنیا، هند، بریتانیا، کره جنوبی، ایتالیایی، اندونزی و اسرائیل را به عنوان اولویت‌های تجارت خارجی خود معرفی کرد و امضای موافقت‌نامه تجارت آزاد با آنها را در بازه زمانی یک ساله به عنوان "اولویت اجرایی" خود برگزید؛ در همین راستا تاکنون امارات عربی متحده با هند و اسرائیل چنین موافقت‌نامه‌هایی را امضا کرده است. انتظار می‌رود تا پایان سال ۲۰۲۲ موافقت‌نامه جامع مشارکت اقتصادی با ترکیه نیز امضا شود.

مقامات اماراتی معتقدند با حذف تعرفه‌ها، تسهیل جریان آزاد کالا و تسهیل جریان سرمایه، روابط تجاری دو کشور سرعت خواهد گرفت. در حال حاضر ترکیه، یازدهمین شریک تجاری امارات محسوب می‌شود و ۴۰۰ شرکت اماراتی در ترکیه در حال فعالیت هستند.

مقامات ترک امیدوارند روابط تجاری دو کشور در پی مذاکرات، به سرعت به وضعیت سال ۲۰۱۷، سال اوج روابط تجاری بازگردد. در سال ۲۰۱۷ حجم تجارت دو کشور به حدود ۱۵ میلیارد دلار رسید که بالاترین میزان در تاریخ روابط تجاری دو کشور بود اما متأثر از تنش‌های میان دو کشور، در سال ۲۰۱۸، حجم تجارت دو جانبه ۶/۹ میلیارد دلار کاهش یافت و در سال ۲۰۱۹ نیز به ۷/۹ میلیارد دلار رسید. حجم تجارت

دو کشور در سال ۲۰۲۰، ۸/۳ میلیارد دلار بود و این رقم در سال ۲۰۲۱ به ۷/۶ میلیارد دلار کاهش یافت. در حال حاضر امارات عربی متحده، مهمترین شریک تجاری ترکیه در خلیج فارس محسوب می‌شود. تا سال ۲۰۱۷ که روابط تجاری دو کشور رو به گسترش بود، موازنه تجاری به سود ترکیه بود، اما در سال‌های اخیر نه تنها تجارت دوجانبه کاهش یافته بلکه موازنه تجاری به سود امارات تغییر کرده است. ترکیه می‌کوشد توازن در تجارت خارجی با امارات را مجدداً برقرار نماید و این روابط را گسترش دهد. در سال ۲۰۲۱ امارات وعده داد صندوق سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری برای حمایت از شرکت‌های اماراتی جهت سرمایه‌گذاری در ترکیه به ویژه در بخش انرژی و بهداشت تشکیل خواهد داد. افزون بر این، دو کشور بر سر سواپ ارزی به مبلغ ۵ میلیارد دلار به توافق رسیدند. بر مبنای آمارها تا سال ۲۰۲۰ امارات حدود ۵ میلیارد دلار در ترکیه سرمایه‌گذاری کرده است.

مقامات تجاری ترکیه معتقدند که موافقت‌نامه جدید با امارات فراتر از موافقت‌نامه‌های سنتی تجاری است که تنها طیف محدودی از کالاها را دربرمی‌گیرد. این موافقت‌نامه در ردیف نسل جدید موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد است که حوزه خدمات را نیز دربرمی‌گیرد. از منظر ترکیه، امارات عربی متحده به یک بازیگر جهانی در بسیاری از بخش‌های خدماتی همچون تأمین مالی، توریسم، هوانوردی غیرنظامی و مشاوره‌های فنی تبدیل شده است و ترکیه می‌خواهد از موقعیت این کشور در پرتو موافقت‌نامه استفاده نمود.

امارات بنادر مصر را توسعه می‌دهد

هلدینگ توسعه امارات به عنوان بخشی از صندوق ثروت حاکمیتی این کشور برای سرمایه‌گذاری در توسعه بنادر حاشیه دریای سرخ با مصر به توافق رسیده است؛ در قالب این توافق‌نامه، شرکت اماراتی به منظور تسریع بخشیدن به حمل‌ونقل کالا در برخی از بنادر اقدام به ایجاد ترمینال‌های جدید خواهد کرد. علاوه بر این، بنادر توریستی مصر به ویژه بندر شرم‌الشیخ توسعه خواهد یافت. همچنین در قالب این توافق، قرار شده تا خطوط کشتیرانی تفریحی کروز بین ابوظبی و بندر عقبه اردن ایجاد شود؛ پیش از این نیز امارات عربی متحده توسعه طیف دیگری از بنادر مصر را در اختیار گرفته بود.

دولت مصر به شدت تحت فشار اقتصادی است. از این رو توسعه بنادر را به عنوان یکی از حوزه‌های اهمیت‌دار در اقتصاد خود تلقی می‌کند. در همین راستا، دولت مصر اخیراً عوارض عبور کشتی‌ها در کانال سوئز را افزایش داده و از آنها خواسته است تا عوارض را به شکل پول رسمی این کشور بپردازند، تا قادر باشد اندکی از مشکلات اقتصادی خود را کاهش دهد.

عربستان ناچي اقتصاد بحران زده ترکيه؟

سفر اخير اردوغان به عربستان سعودی با تحليل‌های مختلفی همراه بود. اين سفر برای نخستين بار پس از سال ۲۰۱۷ و بحران تمام عيار در روابط اين کشور با عربستان سعودی پس از قتل جمال خاشقچی انجام شد؛ پيش از اين سفر، اردوغان پرونده ۲۶ نفر از اتباع سعودی که متهم به دست داشتن در قتل خاشقچی بودند را به رياض ارسال کرد و به نوعی خط پایانی بر ادعاها در اين باره کشيد؛ امری که امتياز ویژه‌ای برای عربستان سعودی محسوب می‌شود و به عنوان پيش شرط اين سفر اعلام شده بود. از ديگر سو، ظاهراً عربستان سعودی و ساير کشورهای حوزه خليج فارس تحریم اقتصادی عليه تجارت با ترکیه را که پس از اختلاف بر سر قتل جمال خاشقچی اجرا کرده بودند را به تدريج کنار می‌گذارند و کالاهای ترکیه راهی بازارهای اين منطقه می‌شود.

در واقع نجات اقتصاد ترکیه از وضعیت بحرانی، مهمترين انگیزه اردوغان از دادن امتياز به عربستان سعودی و انجام اين سفر بوده است. نرخ تورم در اقتصاد ترکیه در شش ماه اخير، از ۲۰ درصد به حدود ۷۰ درصد افزايش پیدا کرده است. اين در حالی است که قرار است در سال آینده در ترکیه انتخابات برگزار شود و موقعیت اردوغان و تیم او با ضعف‌های جدی‌ای مواجه است. از اين رو ترکیه به کشورهای ثروتمند خليج فارس به ویژه عربستان سعودی، به عنوان بخش مهمی از راه حل بحران تشديدشونده اقتصادی خود می‌نگرد. همزمان با سفر اردوغان به عربستان سعودی، وزرای دارایی دو کشور نیز جلسه برگزار کردند و طی آن، خطوط جدیدی را برای همکاری اقتصادی ترسيم نموده اند.

ترکیه امیدوار است با از سر گرفته شدن تجارت با عربستان سعودی، سرمایه‌گذاری اين کشور در ترکیه و سوآپ ارزی با آن، بتواند آثار بحران اقتصادی خود را تا حدی کاهش دهد. افزون بر اين، از آنجا که عربستان سعودی نقش کلیدی در نگرش ساير کشورهای حوزه خليج فارس به ترکیه دارد، احیای روابط با عربستان می‌تواند روابط با امارات را نیز گسترش دهد.

پيش از سفر به عربستان، اردوغان راهی امارات شده بود و توافقاتی برای سرمایه‌گذاری امارات در اقتصاد ترکیه صورت گرفته بود. افزون بر اين اردوغان حل و فصل اختلافات با عربستان سعودی را مقدمه‌ای برای ایجاد روابط عادی با مصر می‌داند؛ روابطی که پس از بهار عربی دچار تنش بسیار شده است و بدون حل و فصل اختلافات با عربستان سعودی امکان بهبود ندارد. از همین رو وزیر خارجه ترکیه پس از سفر اردوغان به عربستان اعلام کرد که هدف بعدی، حل و فصل اختلافات با مصر است. مصر اکنون خود را در موقعیت بهتری می‌بیند و از همین رو پيش شرط‌هایی را برای روابط با ترکیه اعلام کرده است.

عربستان سعودی تاکنون حاضر به ارائه وعده‌های مهم اقتصادی به ترکیه نشده است. به علاوه

درخواست‌هایی مبنی بر پایان یافتن مداخله ترکیه در امور داخلی عربستان از سوی رسانه‌های دولتی این کشور مطرح شده است. از طرف دیگر مقامات مصری نیز پایان دادن به فعالیت گروه اخوان المسلمین در داخل ترکیه را به عنوان پیش شرط مهم عادی‌سازی روابط با این کشور مطرح کرده‌اند. در همین راستا، دولت اردوغان، فعالیت گروه اخوان المسلمین در ترکیه را به شدت محدود کرده است و به تدریج امکانات و حوزه مانور آنان در ترکیه را نیز محدود می‌کند. اقتصاد ترکیه با بزرگترین بحران خود از زمان روی کار آمدن اسلامگرایان در سال ۲۰۰۳ مواجه است. این بحران در زمانی رخ می‌دهد که اردوغان گزینه‌های چندانی برای مدیریت آن از طریق منابع داخلی ندارد و ناچار به گشایش در روابط خارجی است؛ از این رو احتمالاً نرمالیزه کردن روابط با شورای همکاری خلیج فارس و جهان عرب به عنوان بخش مهمی از راه حل اقتصاد بحران زده ترکیه پیگیری خواهد شد.

عربستان ۳۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در بخش معدن جذب می‌کند

وزارت صنعت و منابع معدنی عربستان سعودی اعلام کرده که در نظر دارد ۳۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی را در بخش‌های معدن و مواد معدنی در قالب ۹ پروژه جذب کند. وزیر صنعت و منابع معدنی عربستان بیان کرده است که هدف از این کار برای تنوع‌بخشی به اقتصاد عربستان، کاهش اتکا به نفت و حمایت از محصولات معدنی و مواد معدنی در بازارهای داخلی و بین‌المللی است. این قالب درخواست ۱۴۵ شرکت برای انجام این پروژه‌ها در حال بررسی است. این پروژه‌ها قادر به ایجاد ۱۴۵۰۰ شغل برای شهروندان سعودی‌اند.

سرمایه‌گذاری ۱۰۰ میلیارد دلاری عربستان در صنعت حمل‌ونقل هوایی

وزیر حمل‌ونقل عربستان در اجلاس آینده هوانوردی که اخیراً در این کشور برگزار شد، اعلام کرده است این کشور تا سال ۲۰۳۰، ۱۰۰ میلیارد دلار در زیرساخت‌های صنعت حمل‌ونقل هوایی خود سرمایه‌گذاری می‌کند. در این قالب ریاض و جدّه به هاب حمل‌ونقل هوایی در کلاس جهانی بدل خواهند شد. افزون بر این عربستان سعودی یک خط هوایی در کلاس جهانی ایجاد خواهد کرد که در کنار خط هوایی ملی فعلی فعالیت خواهد کرد. همچنین یک منطقه ویژه اقتصادی برای حضور شرکت‌های چند ملیتی در ریاض ایجاد خواهد شد. عربستان از چندی پیش در پی تبدیل این کشور به هاب جهانی حمل‌ونقل هوایی برآمده است و زمینه‌های لازم برای سرمایه‌گذاری گسترده در این حوزه را فراهم آورده است.

درآمد ۱۵۰ میلیارد دلاری عراق در سال ۲۰۲۲

مشاور اقتصادی نخست وزیر عراق از رشد ۷۳ درصدی درآمد دولت فدرال این کشور در سال ۲۰۲۲ در قیاس با سال ۲۰۲۱ خبر داده است. رشد چشمگیر بهای نفت مهم‌ترین عامل افزایش شدید درآمدهای

دولت فدرال عراق در سال ۲۰۲۲ محسوب می‌شود. میانگین صادرات نفت عراق ۳,۴ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۲ پیش بینی می‌شود و میانگین قیمت نفت این کشور روی ۱۰۴ دلار در هر بشکه تخمین زده شده است. بین ۸ تا ۱۰ میلیارد دلار از درآمدهای عراق نیز از حوزه‌های غیر نفتی حاصل خواهد شد. البته این در صورتی است که درآمد نفتی اقلیم کردستان نیز در اختیار دولت فدرال عراق قرار گیرد. رشد ۷۳ درصدی درآمدهای عراق در سال ۲۰۲۲ فضای مانور دولت این کشور در اقتصاد را به صورتی آشکار افزایش خواهد داد.

از همین رو عراق به شدت در پی جلب همکاری شرکت‌های بین‌المللی برای توسعه توان صادراتی نفت خود است. وزارت نفت عراق از توافق با شرکت توتال فرانسه برای توسعه میادین نفتی بصره، میادین گازی این منطقه و ایجاد یک نیروگاه ۱۰۰۰ مگاواتی خورشیدی توسط این شرکت خبر داده است. افزون بر شرکت‌های فرانسوی، شرکت‌های چینی نیز به صورت روز افزون در صنعت نفت عراق فعال می‌شوند. شرکت‌های چینی در ۸۰ پروژه نفتی در عراق فعالیت دارند.

اختلاف چین و پاکستان بالا گرفت

رسانه‌های پاکستانی از اختلاف چین و پاکستان بر سر اجرای مهمترین پروژه ریلی در چارچوب کریدور اقتصادی چین پاکستان خبر دادند. این پروژه ریلی که برای بهسازی و نوسازی مسیر ریلی کراچی به پيشاور به طول ۱۷۰۰ کیلومتر در سال‌های اخیر وارد روند مذاکره شده بود. خط فعلی کراچی-پيشاور که در دوره استعمار ساخته شده، نیاز به بهسازی دارد. برآورد اولیه به منظور بهسازی و توسعه این خط، حدود ۶ میلیارد دلار بود. دولت پاکستان و شرکت‌های چینی بر سر هزینه‌های اجرای این پروژه با یکدیگر دچار اختلاف شده‌اند و اجرایی شدن پروژه فعلاً متوقف شده است. مذاکرات برای اجرایی شدن این پروژه مدت‌ها به طول انجامید و اختلافات میان دو طرف تداوم داشت. افزون بر این شرکت‌های چینی در ماه‌های اخیر به دلیل عدم پرداخت ۳۰۰ میلیارد روپیه بدهی پاکستان به این شرکت‌ها، فعالیت در ایجاد نیروگاه‌هایی با ظرفیت دو هزار مگاوات در قالب کریدور اقتصادی چین و پاکستان را متوقف کرده‌اند. برکناری عمران خان و به قدرت رسیدن شهباز شریف، تاکنون نتایج منفی برای همکاری اقتصادی چین و پاکستان برجای گذاشته است.

ترکیه به اروپا گاز صادر خواهد کرد؟

اخیراً روسیه صادرات گاز به بلغارستان را قطع کرده است. از این رو، بلغارستان از ترکیه به منظور واردات گاز درخواست کرده است. با وجود اینکه بلغارستان، یکی از بازارهای کوچک مصرف گاز روسیه در اتحادیه اروپا به شمار می‌رود، اما این اقدام روسیه نوعی پیام به سایر واردکنندگان گاز از این کشور نیز به شمار

می‌آید. در پی این اقدام روسیه، دولت بلغارستان، دو کشور ترکیه و یونان را به عنوان گزینه‌های دیگر خود به منظور تأمین گاز مورد نیاز در نظر دارد.

ترکیه از پتانسیل صادرات گاز به بلغارستان برخوردار هست اما برخی موانع حقوقی و فنی برای اجرایی شدن آن وجود دارد؛ خط لوله گازی ترکیه به یونان می‌تواند بخشی از نیازهای گازی بلغارستان را تأمین نماید. افزون بر این، از آنجا که ترکیه به عنوان یکی از هاب‌های گازی در اروپا محسوب می‌شود، می‌تواند گاز وارداتی از کشورهای دیگر را به بلغارستان صادر نمایند. اما از آنجا که روسیه بزرگترین صادرکننده گاز به ترکیه (روسیه حدود ۴۰ درصد از نیازهای گازی ترکیه را تأمین می‌کند) محسوب می‌شود، اقدام ترکیه در جهت صادرات گاز به بلغارستان، می‌تواند خشم مسکو را برانگیزد و تأثیر منفی بر روابط گازی ترکیه و روسیه بر جای بگذارد. فراتر از درخواست واردات گاز بلغارستان، در سطح کلان‌تر تنش اروپا و روسیه، باعث شده تا اتحادیه اروپا جایگزینی گاز وارداتی از روسیه را به طور جدی در دستور کار قرار دهد.

یکی از منابعی که اروپا امیدوار است از طریق آن بتواند وابستگی گازی روسیه را کاهش دهد، ذخایر جدید در دریای مدیترانه است که ترکیه نیز نقش مهمی در آنها دارد اما موقعیت ترکیه در راهبرد جدید گازی دوگانه است؛ از یک سو این کشور با فرصت‌های قابل توجهی برای تبدیل شدن به یک صادرکننده گاز مواجه است و از طرف دیگر وابستگی این کشور به گاز وارداتی از روسیه فضای مانور آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ترکیه یکی از وارد کنندگان مهم گاز از ایران است. در جعبه رباتیک جدید گازی، فرصت‌هایی برای ایران نهفته است. رخوت دیپلماسی گازی ایران در هفته‌های اخیر در پی تنش فزاینده گازی میان روسیه و اتحادیه اروپا، قابل تامل است. به طور کلی ایران به عنوان دومین دارنده بزرگ منابع گازی در جهان، با فرصت‌های کم‌نظیری برای ایجاد بازارهای جدید جهت صادرات گاز در میان مدت مواجه است. در همین راستا، بازار اتحادیه اروپا که حدود ۲۰ درصد از کل مصرف گاز طبیعی در جهان را به خود اختصاص می‌دهد، می‌تواند برای ایران فرصت‌های جدیدی ایجاد نماید.

در تحولی دیگر، الجزایر به عنوان بزرگترین صادرکننده گاز به اسپانیا، تهدید به قطع صادرات گاز خود به این کشور کرده است. اختلافات الجزایر و اسپانیا بر سر مسأله صحرای غربی و فرصت پیش آمده ناشی از تنش بین اتحادیه اروپا با روسیه الجزایر را در موقعیت جدیدی قرار داده است تا فشار را برای پذیرش اهداف سیاست خارجی این کشور از سوی مادرید افزایش دهد این امر نشانه دیگری از توجه کشورهای دارنده گاز به ژئوپلیتیک نوین این حوزه و استفاده از آن به عنوان ابزار سیاست خارجی در روابط با دیگران است.

امتیاز تجاری پاکستان به طالبان

دولت پاکستان با فرصت دو ماهه به تجار افغانستان برای ارائه فرم‌های الکترونیک واردات به این کشور موافقت کرده است. پیش از این دولت پاکستان ارائه این فرم‌ها در ماه می را به عنوان پیش شرط تداوم واردات از افغانستان به این کشور مطرح کرده بود. طالبان از امتیاز تجاری جدید پاکستان استقبال کرده و از این کشور خواسته همچون ایران و کشورهای آسیای مرکزی، تجارت با افغانستان را تسهیل نماید.

طالبان در پی اجرایی شدن سرمایه‌گذاری چین

رئیس الوزرای دولت طالبان خواستار تسریع در اجرایی شدن قرارداد معدن مس عینک شده است. این گروه مدعی است مشکلات امنیتی برای استخراج معدن برطرف شده و با توافق بر سر مسائل فنی و حقوقی می‌توان استخراج را آغاز کرد. قرارداد اولیه استخراج این معدن در سال ۲۰۰۸ میان دولت افغانستان و شرکت ام سی سی چین به ارزش ۴ میلیارد دلار منعقد شد. از آن هنگام تا کنون این قرارداد اجرایی نشده است.

درآمد سالانه استخراج این معدن برای افغانستان بین ۳۰۰ تا ۳۵۰ میلیون دلار تخمین زده شده است. شرکت چینی هنوز واکنشی به کوشش‌های طالبان برای از سرگیری این قرارداد نشان نداده است. بر اساس قراردادی که با دولت پیشین افغانستان منعقد شده، شرکت چینی در مرحله اول باید ۲٫۵ میلیارد دلار در این معدن سرمایه‌گذاری نماید.

داده‌های تازه

دبی در جایگاه نخست جذب سرمایه خارجی

بر مبنای آمارهایی که اخیراً دولت امارات اعلام کرده است، دبی در سال ۲۰۲۱ با جذب تعداد ۴۱۸ سرمایه‌گذاری خارجی توانسته است جایگاه نخست را در جهان از نظر سرمایه‌گذاری خارجی موسوم به greenfield بدست آورد، رتبه‌ای که دبی را از شهرهای کلیدی سرمایه‌پذیر چون لندن و سنگاپور پیش انداخت. دبی در این شاخص نرخ ۲٫۱ را در ۲۰۲۰ به دست آورده بود اما این بار با نرخ ۲٫۸ رشد به رتبه اول رسیده است. دبی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا رتبه نخست را دارد و در جهان رتبه سوم را داراست. رشد میزان انواع سرمایه‌گذاری خارجی در دبی در سال ۲۰۲۱، ۵٫۵ درصد افزایش را نسبت به سال پیش نشان می‌دهد و رقمی بالغ بر ۲۶ میلیارد دلار افزایش را نشان می‌دهد. این میزان سرمایه‌گذاری باعث شده است که ایجاد اشتغال ۳۶ درصد نسبت به سال پیش افزایش یابد.

چالش‌های ساختاری آینده اقتصاد پاکستان را تهدید می‌کند

بانک جهانی در گزارش جدیدی که در مورد روند تحولات اقتصادی پاکستان منتشر کرده است استدلال می‌کند که علیرغم رشد پنج درصدی اقتصاد این کشور در سال ۲۰۲۱ و موفقیت‌های دولت این کشور در کنترل بحران کرونا، اقتصاد این کشور با چالش‌های ساختاری مواجه است و چالش‌های ساختاری تهدیدات جدی علیه آینده اقتصادی آن ایجاد می‌کند.

افزایش شدید تقاضا در داخل این کشور برای کالاها و خدمات از یک سو و بالا رفتن قیمت کالاهای اساسی در جهان از سوی دیگر باعث شده تا نرخ تورم در این کشور دو رقمی شود، ارزش روپیه کاهش یافته و واردات گرانتر شده است.

مهمتر آنکه چالش‌های ساختاری اقتصاد پاکستان به ویژه سرمایه‌گذاری اندک، صادرات اندک و ظرفیت تولید اندک باعث شده تا روند احیای اقتصاد این کشور برگشت پذیر باشد. تداوم افزایش قیمت کالاهای اساسی در جهان و چالش و دشواری فزاینده پاکستان برای دسترسی به منابع مالی خارجی بر مشکلات این کشور می‌افزاید. از منظر گزارش علیرغم رشد اقتصادی قابل توجه پاکستان اما شرایط بین‌المللی زمینه را برای کاهش فقر در این کشور تضعیف می‌کند.

جدول شماره ۱- چشم انداز شاخص‌های کلیدی اقتصاد پاکستان

Table 1: Projections of Key Economic Indicators

	FY19	FY20	FY21	FY22e	FY23f	FY24f
Real GDP growth, at constant factor prices	3.1	-1.0	5.6	4.3	4.0	4.2
Current Account Balance (% of GDP)	-4.2	-1.5	-0.6	-4.4	-3.1	-3.0
Fiscal Balance (% of GDP), excluding grants	-7.9	-7.1	-6.1	-6.3	-6.1	-5.3
Public Debt, including govt. guaranteed debt (% of GDP)	78.0	81.1	76.0	76.0	74.4	72.5

Sources: Pakistan Bureau of Statistics, State Bank of Pakistan, World Bank staff estimates.

Note: This macroeconomic outlook uses the re-based national accounts data at 2015-16 prices. It was prepared by World Bank staff and differs from that of the Government.

کشورهای پیشرو در تجارت جهانی در حال توسعه

گزارش آماری جدید آنکتاد، کشورهای موفق در حال توسعه در تجارت جهانی را رده بندی کرده است. جدول ذیل، کشورهای کلیدی در صادرات و واردات در مناطق مختلف جهان در حال توسعه را نشان می‌دهند:

جدول شماره ۲- کشورهای پیشرو در صادرات و واردات در جهان در حال توسعه

Developing economies: Africa

Exporter (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate	Importer (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate
	(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)		(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)
South Africa	86	0.49	-4.6	South Africa	(e) 84	(e) 0.47	(e) -21.8
Nigeria	36	0.20	-43.0	Egypt	60	0.34	-15.6
Morocco	27	0.15	-6.8	Nigeria	55	0.31	0.2
Egypt	27	0.15	-8.2	Morocco	44	0.25	-13.6
Algeria	22	0.12	-39.7	Algeria	35	0.20	-16.2
Developing Africa	386	2.19	-19.3	Developing Africa	509	2.85	-13.2

Developing economies: America

Exporter (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate	Importer (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate
	(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)		(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)
Mexico	418	2.37	-9.3	Mexico	393	2.21	-15.9
Brazil	210	1.19	-6.9	Brazil	166	0.93	-9.8
Chile	73	0.42	6.9	Chile	59	0.33	-15.3
Argentina	55	0.31	-15.7	Colombia	43	0.24	-17.5
Peru	42	0.24	-11.1	Argentina	42	0.24	-13.8
Developing America	955	5.42	-9.5	Developing America	917	5.15	-15.2

Developing economies: Asia and Oceania

Exporter (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate	Importer (Ranked by value)	Value	Share in world total	Annual growth rate
	(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)		(Billions of US\$)	(Percentage)	(Percentage)
China	2 590	14.70	3.6	China	2 057	11.54	-1.0
China, Hong Kong SAR	549	3.11	2.6	China, Hong Kong SAR	570	3.20	-1.4
Korea, Republic of	512	2.91	-5.5	Korea, Republic of	468	2.62	-7.1
Singapore	363	2.06	-7.2	India	373	2.09	-23.3
China, Taiwan Province of	347	1.97	5.0	Singapore	330	1.85	-8.2
Developing Asia and Oceania	6 750	38.31	-4.4	Developing Asia and Oceania	6 083	34.12	-6.4